

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1906, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om tullfrihet för halm- och bastflätor m. m.

(1:a A.)

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 118, har herr *E. D. W. Martin* föreslagit,

»att Riksdagen måtte besluta,

1:o) att nu gällande tullsats å halm- och bastflätor, alla slag, 1 krona per kg., borttages; samt

2:o) att tullsatsen å hattar af halm, bast m. m. ogarnerade, 50 öre per styck, höjes till 75 öre per styck och

tullsatsen å hattar af halm, bast m. m. garnerade, 75 öre per styck, höjes till 1 krona per styck.»

Till stöd för ifrågavarande förslag anför motionären följande:

»Undertecknad har i anledning af framställning af flera kända industriidkare, fastän ej på området sakkunnig, velat härmed framlägga följande motion, då den däri afsedda fråga synes vara förtjänt af allvarligt beaktande.

För omkring 40 år sedan började här i landet tillverkas strå- eller halmhattar på fabriksmässigt sätt, om än i mindre skala. Småningom har emellertid denna industri utvecklats därhän, att den nu i 15 större eller mindre fabriker sysselsätter mer än 1,100 arbetare och har ett tillverkningsvärde af omkring 2 millioner kronor. Den kan ock

för närvarande fylla en rätt stor del af landets behof, men den skulle kunna göra detta i ännu högre grad, därest icke tillverkningskostnaderna och synnerligast den höga införseltullen å materialierna — flätor af halm och bast — lade stora hinder i vägen därför. Det är obestridligt, att den svenska stråhattindustrien kan såväl i afseende å kvalitet som mångsidighet uthärda hvarje jämförelse med den utländska, men då, detta oaktadt, importen af utländska hattar är så stor, att den under år 1904 utgjorde 572,474 stycken, med och utan foder, mot 271,241 stycken under år 1895, och ökningen ensamt under året 1904 utgjorde 93,073 stycken, så är detta att tillskrifva den faktiska svårigheten för de svenska fabrikanterna att kunna täfla i pris med de vida gynnsammare ställda utländska fabrikanterna. Dessa utländska industriidkare betala vida lägre arbetslöner än de hos oss gällande, och beträffande särskildt de tyska fabrikanterna, så hafva de den betydande fördelen, att största delen af de erforderliga materialierna tillverkas inom deras eget land och således icke bära någon tull, under det att de svenska fabrikanterna måste införskrifva *allt* hvad de behöfva för sin tillverkning och därför erlægga så hög införseltull, att den nuvarande skyddstullen, 50 öre pr styck för ogarnerade hattar, därigenom fullständigt absorberas.

Men om, oaktadt dessa svårigheter, det ändock hittills har lyckats den inhemska hattindustrien att skaffa sig arbetsrum och afsättningsmöjligheter, torde likväl förhållandet för framtiden blifva ett annat, ty de förändrade tullförhållanden, som inom kort inträda i flera andra länder, måste åstadkomma en synnerligen ojämn konkurrens och ingifva de allvarligaste farhågor för den svenska hattindustriens fortvaro. I Tyskland, där man synes handla efter den principen att underlätta införseln af råvaror och halffabrikat genom att nedsätta eller borttaga införseltullen därå, men däremot belägga färdiga varor med högre tull för att därigenom tillförsäkra det egna landets industri åtminstone största delen af den inhemska förbrukningen, har i den nya tulltariff, som träder i kraft den 1 mars detta år, bland annat, vidtagits nedan nämnda förändringar.

Flätor af halm, bast etc., oblekta och ofärgade, hvilka förut dragit en tull af 18 pfennig eller 16 öre per kilogram, blifva tullfria, hvarjämte tullafgiften för flätor af samma ämnen, blekta eller färgade, sänkes från 30 pfennig till 8 pfennig eller 7 öre per kilogram (Position 588).

För hattar af halm-, tagelflätor eller dylikt, ogarnerade, höjes tullsatsen från 20 till 30 pfennig per styck samt för dylika hattar, garnerade, höjes tullen från 30 till 50 pfennig per styck (Position 541).

Som här af synes, har Tyskland trots dess egna stora halm- och bastflättningsindustri likväl borttagit införseltullen å alla dylika flätor (ty blekta eller färgade flätor införas säkerligen icke till detta land, hvarest finnas de bästa färgerier och blekerier), medan samtidigt tullsatserna å färdiga hattar höjts med respektive 50 och 66²/₃ procent.

Af det anförda torde hvar och en tydligen kunna se, att den största fara för vårt lands hela hattindustri redan står för dörren, och att snabba och verksamma åtgärder måste vidtagas, om denna hotande fara skall kunna afvändas. Ingen vill väl förneka, att denna industri, ehuru ännu ej så stor, dock är värd att försvaras och stödjas genom att åt densamma lämnas existens- och utvecklingsmöjligheter, och detta så mycket hellre som ett dylikt stöd kan gifvas utan någon uppoffring — det torde i stället komma att lämna vinst i dubbel bemärkelse. Härvid bör ock märkas, att denna industri dock sysselsätter, såsom förut nämnts, mer än 1,100 arbetare, hvaraf omkring ³/₄ utgöras af kvinnor, såväl unga flickor som äldre, för hvilka detta lätta arbete är särdeles lämpligt och arbetsförtjänsten utan tvifvel väl behöflig. Att äfven förutsättning för en stor utveckling af industrien förefinnes, torde framgå af den uppgifna, betydande importen af hattar samt däraf, att behöfliga arbetskrafter ännu aldrig saknats. Flera af de större fabrikerna äro också redan nu så inrättade med lokaler, maskinerier och dylikt, att de vid behof kunna utan svårighet fördubbla, ja, flerdubbla sin tillverkning.

Men hvarje utveckling omöjliggöres, därest icke de nuvarande tullförhållandena omläggas i enlighet med den tyska principen: tullfrihet för råvaror, låg tull på halffabrikat och verkligt skyddande tull på färdiga varor, som kunna tillverkas lika bra inom landet som i utlandet.

De förändringar, som för stråhattindustriens stödjande lämpligen torde böra vidtagas med afseende å införseltullen, äro, att nuvarande tullafgiften å halm- och bastflätor, alla slag, 1 krona per kilogram, borttages, att tullafgiften å hattar, ogarnerade, 50 öre per styck, höjes till 75 öre per styck samt att tullafgiften å hattar, garnerade, 75 öre per styck, höjes till 1 krona per styck.

Dessa föreslagna tullsatser blifva dock beaktansvärdt lägre än de tullafgifter, som skydda den danska industrien, nämligen för ogarnerade hattar 83 ¹/₃ öre per styck och för garnerade dylika 50 procent förhöjning, eller kronor 1,25 per styck.

Att halm- och bastflätor, hvilka tjäna såsom råmaterial för stråhattindustrien, äro belagda med en tull af 1 krona per kilogram, hvarigenom varan fördyras med ända till 60 procent, torde icke kunna anses vara

väl motiveradt. Halmflätning kan af naturliga skäl aldrig blifva någon industri för vårt land, alldenstund ingen duglig eller lämplig halm kan här erhållas. Flera försök hafva gjorts med stora uppoffringar, men utan att ens i ringaste mån tillfredsställande resultat hafva ernåtts. Måhända idkas ännu på någon ort i landet halmflätning såsom hemslöjd, men dylik vara skulle i anseende till sin ojämnhet och andra olägenheter säkerligen icke vara användbar för fabriksmässig hatttillverkning. Förutsatt, att någon dylik hemslöjd ännu bedrifves, kan densamma dock ej uppgå i värde till ens ett par tusen kronor, och det kan därför icke vara skäligt eller lämpligt att fördenskull belasta hattindustrien med en »skyddstull» af 1 krona per kilogram å dess råmaterial. — Bastflätor tillverkas ingenstädes inom vårt land, hvadan tullen å desamma är ännu mera omotiverad. Det enda rimliga motivet för tullens bibehållande å halm- och bastflätor skulle måhända vara inkomsten för staten; men som importen af dylika flätor under år 1904 utgjorde endast 69,000 kilogram, skulle den minskning af tullinkomsterna, som blefve en följd af denna tullafgifts borttagande, helt visst icke kunna anses vara för staten af den vikt, att, äfven om nämnda minskning icke blefve utjämnad genom annan direkt inkomst, densamma icke helt uppvägdes därigenom, att den inhemska industrien komme att höjas samt större och bättre tillfällen till arbetsförtjänst beredas för ett stort antal personer, som eljest icke hafva många utsikter till själf försörjning. Förlusten för det allmänna blefve sannerligen bra mycket större, om alla arbetslöner för de tillverkade stråhattarna skulle gå till utlandet. Nu torde emellertid staten åtminstone till en tid kunna erhålla en mot tullafgiften å flätorna svarande inkomst genom den här föreslagna, förhöjda tullen å garnerade och ogarnerade hattar, ty ehuru förändringen med all sannolikhet skulle komma att verka hämmande på importens hastiga ytterligare tillväxt, så är det dock gifvet, att importen icke kan annat än småningom nedbringas genom den högre skyddstullen. De svenska fabrikanterna skulle nämligen genom tullens borttagande å flätorna och förhöjningen af tullen å hattarna komma endast i en helt obetydlig bättre ställning gentemot de utländska konkurrenterna än den de för närvarande intaga.

Då det dock genom de nu ifrågasatta tullförändringarna skulle beredas konkurrensmöjlighet för den inhemska hattindustrien på basis af med den utländska industrien någorlunda jämförliga och jämställda förhållanden och därmed utsikter öppnas till utvidgad arbetsförtjänst för ännu flera af vårt lands kvinnliga och manliga befolkning, synas afgö-

rande skäl tala till förmån för genomförande af ofvan omförmälda ändringar i gällande tulltaxa.»

Halmflätor hänföras enligt gällande tulltaxa till rubriken halm, andra arbeten, ej specificerade, och draga följaktligen en tull af en krona för kilogram.

Bastflätor tullbehandlas såsom korgmakararbeten, andra slag, likaledes efter en tull af en krona för kilogram.

Rörande artikeln hattar innehåller gällande tulltaxa följande:

	Kvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kronor	öre
<i>Hattar:</i>			
fruntimmers-, med blommor, plymer eller spetsar monterade, alla slag	1 stycke	4	—
andra slag, färdiga eller halffärdiga:			
af hel- eller halfsiden, fälbhattar inberäknade af vaxduk; äfvensom oljade hattar eller s. k. sydvästar	1 stycke	2	—
af annat ämne:			
försedda med foder, svettrem, band eller annat dylikt tillbehör	1 stycke	—	40
utan sådant tillbehör	1 stycke	—	75
utan sådant tillbehör	1 stycke	—	50
<i>Anm. 1.</i> Äro hattarna sammansatta af flera materialier, förtullas de såsom hattar af det ämne, hvaraf de hufvudsakligen bestå.			
<i>Anm. 2.</i> S. k. filtstumpar, synbarligen ämnade till hattar, förtullas såsom hattar.			

Halm- och bastflätor finnas icke särskildt upptagna i den officiella införselstatistiken, utan ingå halmflätor under arbetad halm, ej specificerade arbeten, samt bastflätor under korgmakararbeten, andra slag. Importen af dylika flätor kan följaktligen icke uppgifvas. Det har likväl ansetts lämpligt att meddela uppgifter rörande myckenheten och värdet af den import af halm- och korgmakararbeten, som äger rum; varande dessa uppgifter, hvilka afse åren 1895—1904, sammanförda i här nedan intagna tabell.

År.	Halmarbeten, ej specificerade.		Korgmakararbeten, andra slag.	
	Kvantitet.	Värde.	Kvantitet.	Värde.
	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.
1895	33,234	166,170	18,710	93,550
1896	39,631	198,155	22,072	110,360
1897	48,773	243,865	22,362	111,810
1898	72,191	360,955	26,704	133,520
1899	42,367	211,835	30,087	150,435
1900	53,360	266,800	33,487	167,435
1901	53,082	265,410	30,725	153,625
1902	56,014	280,070	23,277	116,385
1903	46,706	233,530	23,511	117,555
1904	69,290	346,450	29,942	149,710

Tillverkningen inom landet af hattar af alla slag samt införseln till riket af hattar af andra slag än monterade fruntimmershattar samt af annat ämne än hel- eller halvesiden eller vaxduk har, såvidt af den officiella statistiken kunnat inhämtas under åren 1895—1904, ägt rum i den omfattning nedanstående tabell utvisar. Härvid anser sig utskottet dock böra erinra, att ifrågavarande införsel endast till en mindre del omfattar hattar af halm eller bast.

År	Hattfabriker		Införsel af hattar af andra slag än monterade fruntimmershattar samt af annat ämne än hel- eller halvesiden eller vaxduk			
	Antal	Tillverkningsvärde	Med foder, svettrem, band eller annat dylikt tillbehör		Utan sådant tillbehör	
			Kvantitet	Värde	Kvantitet	Värde
		Kr.	St.	Kr.	St.	Kr.
1895	7	961,506	183,764	720,556	87,477	87,477
1896	11	1,874,420	227,653	859,118	106,587	106,587
1897	12	2,203,540	303,081	1,198,335	114,128	114,128
1898	12	2,346,567	263,621	1,316,248	157,407	157,407
1899	14	2,487,877	303,213	1,515,600	195,990	195,990
1900	16	2,933,792	324,034	1,619,645	165,246	165,246
1901	15	3,094,890	256,992	1,284,816	177,552	177,552
1902	16	2,921,492	273,493	1,367,312	194,831	194,831
1903	16	3,005,636	261,452	1,307,068	217,949	217,949
1904	—	—	285,808	1,428,344	286,666	286,666

Hvad först angår motionärens förslag om borttagande af gällande tullsats å halm- och bastflätor, synes frågan härom böra till icke oväsentlig del bero därpå, huruvida dylika flätor för närvarande tillverkas inom landet eller inom den närmaste framtiden kunna tänkas blifva föremål för inhemsk tillverkning. I detta afseende har utskottet velat meddela följande. Enligt hvad utskottet inhämtat, förekommer halmflätning såsom hemslojd å några platser inom Dalsland, företrädesvis inom Ärtemarks socken. Befolkningen lämnar vanligen halmflätor och halmhattar till ortens handlande i utbyte mot andra varor för eget bruk. Den ifrågasvarande tillverkningen afser dock endast flätor och hattar af gröfre slag. Äfven på några andra platser i riket, nämligen vid Riseberga i Skåne, i närheten af Hallsberg i Närke samt på Gottland, förekomma liknande tillverkningar. De torde emellertid icke vara af någon större betydelse, och hvad särskildt beträffar den tillverkning, som äger rum på Gottland, lära dess produkter icke ens finna marknad utom ön.

Af det anförda framgår, att den obetydliga tillverkning af halmflätor, som förekommer inom landet, uteslutande afser gröfre flätor och att den bedrifves endast såsom hemslöjd. Att densamma icke vunnit någon mer afsevärd omfattning, torde vara beroende på beskaffenheten hos den halm, som finnes att tillgå. Denna är nämligen synnerligen grof och lämpar sig följaktligen endast för sämre och billigare flätor. De hattar, som på detta sätt tillverkas, äro ock af gröfsta slag, och deras försäljningspris i minut torde icke uppgå till mer än 25 à 40 öre för styck.

Det lärers alltså få anses visst, att någon finare stråffätning icke förekommer här i landet, och man torde icke ens hafva att räkna med möjligheten af en dylik tillverkning, då för ändamålet lämplig halm icke kan här erhållas.

Under sådana förhållanden synes icke något vara att erinra mot att den svenska stråhattindustrien till skydd mot utländsk konkurrens beredes den lindring, som är att finna i tullfrihet för det från utlandet införskrifna materialet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att enligt den nya tyska tulltaxan, som trädte kraft den 1 innevarande mars, tullfrihet medgifvits för oblekta och ofärgade flätor af ifrågakomna slag, hvilka förut dragit en tull af 18 pfennig för kilogram.

Vidkommande härefter motionärens förslag i öfrigt eller att tullen å garnerade och ogarnerade hattar måtte höjas, synes redan genom den nyss föreslagna åtgärden, därest denna varder genomförd, tillräcklig lindring hafva beredts den ifrågavarande fabrikationen. Behofvet att därutöver bereda densamma ytterligare förmåner i form af ökad skydd för dess tillverkningar synes utskottet icke vara ådagalagdt. Utskottet har alltså funnit sig böra afstyrka bifall till motionärens framställning i denna del.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer bevillningsutskottet,

1:o) att Riksdagen, med bifall till nu förevarande motion, såvidt den rör tullfrihet för halm- och bastflätor, måtte besluta,

a) att artikeln halmflätor förklaras tullfri samt att i följd häraf rubriken n:o 201 i gällande tulltaxa skall erhålla följande förändrade lydelse:

Halm:

oarbetad, äfvensom halmrep och *halmflätor ... fria;*
och

b) att artikeln bastflätor likaledes förklaras tullfri samt att i följd häraf rubriken n:o 26 i gällande tull-taxa skall erhålla följande förändrade lydelse:

Bast, Bastrep och Bastmattor

äfvensom *Bastflätor* ..... *fria*

samt

2:o) att Riksdagen, med afslag å berörda motion, i hvad den afser höjande af tullen å dels garnerade och dels ogarnerade hattar af halm, bast, m. m., måtte besluta, att nu gällande tullsatser å omförmälda slag af hattar skola bibehållas oförändrade.

Stockholm den 3 mars 1906.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Herr *Hammarström* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende inom utskottet.
